

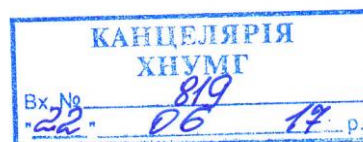
ВІДГУК

офіційного опонента к.е.н. Бубенка О.П.
на дисертаційну роботу Докуніної Катерини Ігорівни
**«Формування економічного механізму енергозбереження на
підприємствах комунального господарства»,**
що представлена на здобуття наукового ступеня кандидата економічних
наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Актуальність обраної теми та її зв'язок із науковими програмами

У складних економічних та енергетичних умовах сьогодення підприємства комунального господарства потребують особливої уваги, оскільки здійснюють життєзабезпечення всіх суб'єктів господарювання, надаючи комунальні послуги. З огляду на незадовільний фінансово-економічний та технічний стан підприємств цієї сфери актуалізується завдання пошуку нових, адаптованих до сучасних умов, механізмів, їх функціонування. Невирішеність низки проблем, як суто теоретичного, так і практичного характеру щодо формування економічного механізму енергозбереження (ЕМЕ) на підприємствах комунального господарства зумовлює актуальність та своєчасність дисертаційної роботи.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану наукових досліджень кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету будівництва та архітектури в межах: держбюджетної науково-дослідної теми «Управління фінансами підприємств: проблеми теорії та практики» (номер державної реєстрації 0113U003552); господарчо-договірної теми «Розробка організаційно-економічного механізму управління енергозбереження на підприємстві» (номер державної реєстрації 0112U008109). Результати дисертаційної роботи використані в роботі Одеського національного університету імені І.І. Мечникова в рамках виконання науково-дослідної теми «Формування національної моделі сталого розвитку в умовах глобальних трансформацій» (номер державної реєстрації 0115U003915).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність та новизна

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації та виносяться на захист, подано логічно, зрозумілою мовою і ґрунтовно розкрито у тексті роботи. Їх виклад супроводжується критичним оглядом та посиланням дисертанта на результати наукових робіт вітчизняних та закордонних науковців за обраним напрямом дослідження, вдалим застосуванням загальнонаукових принципів проведення досліджень, використанням сучасного методичного інструментарію та засобів обробки вихідної інформації.

У процесі дослідження автором використано загальнонаукові й спеціальні методи та прийоми, такі як: абстрактно-логічні – для теоретичного узагальнення й формулювання висновків; системно-структурний аналіз - для вивчення й узагальнення підходів до визначень економічного механізму, енергозбереження та ЕМЕ; економетричного моделювання - для визначення впливу різних факторів на економічний ефект від упровадження заходів енергозбереження; методи економічної й математичної статистики - для обробки й аналізу вихідних даних, виявлення тенденцій і закономірностей дієвості досліджуваних показників; експертного оцінювання - для виокремлення чинників, що впливають на процес формування й реалізації програм енергозбереження на підприємствах комунального господарства і системи результативних показників оцінювання ефективності реалізації програм енергозбереження; метод порівняльного аналізу - для зіставлення методичних підходів щодо оцінювання ефективності реалізації програм енергозбереження на комунальних підприємствах; графічний метод - для наочного відображення результатів дослідження.

Інформаційну базу дослідження склали періодичні видання, статистичні матеріали та законодавчі акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України, Національної комісії з

цінних паперів та фондового ринку, органів місцевого самоврядування, офіційні дані підприємств ЖКГ, електронні дані ресурсів мережі Інтернет.

Таким чином, результати дисертаційної роботи Докуніної К.І. за темою «Формування економічного механізму енергозбереження на підприємствах комунального господарства» мають високий ступінь наукової обґрунтованості, що підкреслює теоретичну і практичну цінність зроблених в роботі висновків і

У першому розділі **«Теоретичні основи формування економічного механізму енергозбереження на підприємствах комунального господарства»** розглянуто існуючі теоретичні підходи до розкриття сутності поняття «економічний механізм енергозбереження» (стор. 20-22, 27-31), виокремлено складові механізму енергозбереження (стор. 22-26), запропоновано власне визначення (стор. 31). Проаналізовано зарубіжний досвід реалізації політики енергозбереження та виокремлено основні напрями її реалізації, проаналізовано досвід упровадження проектів у сфері енергозбереження на засадах ДПП в Україні (стор. 52-54), розроблено модель механізму реалізації заходів енергозбереження на підприємствах комунального господарства на засадах ДПП (стор. 60).

У другому розділі **«Передумови формування економічного механізму енергозбереження на підприємствах комунального господарства»** проаналізовано стан енергозбереження в Україні, за кордоном та підприємствах комунального господарства, а також стан реалізації й структуру джерел фінансування програм енергозбереження (стор. 65-80). Узагальнено методи та показники, якими оцінюються відповідні програми (стор. 83-88). Автором запропоновано та обґрунтовано методичний підхід щодо комплексного оцінювання ефективності реалізації програм енергозбереження на підприємствах комунального господарства на підставі інтегрального показника (стор. 94-106), оцінено ефективність реалізації програм енергозбереження на підприємствах комунального господарства м.Харкова (стор. 106-120) за розробленим методичним підходом.

У третьому розділі *«Формування теоретико-методичного забезпечення щодо розробки економічного механізму енергозбереження на підприємствах комунального господарства»* автором розроблено концептуальний підхід до формування ЕМЕ на підприємствах комунального господарства та обґрунтовано його складові (стор. 123-132). Автором запропоновано послідовність формування ЕМЕ на підприємствах комунального господарства (стор. 132-140).

В дисертаційній роботі автором на основі узагальнення міжнародного досвіду використання сучасних фінансових інструментів у забезпеченні реалізації програм (проектів) енергозбереження на підприємствах комунального господарства запропоновано механізм фінансування заходів енергозбереження в рамках відповідних програм на засадах ДПП шляхом випуску, розміщення та погашення інфраструктурних облігацій (стор.145-160).

За такою логічною схемою здобувачем розкрито наукове завдання дисертаційної роботи.

Наукова новизна представлених у дисертації результатів визначається сукупністю розроблених теоретичних і науково-методичних положень щодо формування економічного механізму енергозбереження на підприємствах комунального господарства і полягає, зокрема, у наступних конкретних результатах, отриманих особисто дисертантом (у порядку викладу матеріалу):

- удосконалено поняття «економічний механізм енергозбереження» шляхом уточнення його визначення, конкретизовано його складові та виокремлено функцій, які він виконує на підприємстві, а саме: управління, стимулювання, регулювання, ресурсозбереження. «Економічний механізм енергозбереження» визначено як сукупність економічних методів, способів, форм, інструментів та важелів впливу на економічні відносини та процеси, якими, завдяки функціям управління, забезпечується розробка та реалізація заходів щодо раціонального й економічного споживання енергетичних ресурсів;

- удосконалено положення щодо взаємодії державних та приватних партнерів при реалізації заходів енергозбереження на підприємствах

комунального господарства, які на відміну від існуючих, передбачає розробку моделі механізму реалізації заходів енергозбереження на підприємствах цієї сфери на засадах ДПП, особливістю якої є виокремлення принципів, заходів енергозбереження, форм ДПП та джерел фінансування, визначених на основі узагальнення відомих підходів до здійснення ДПП;

- виокремлено чинники, що впливають на формування й реалізацію програм енергозбереження на підприємствах комунального господарства, що дозволяє оцінити ефективність реалізації програм енергозбереження на основі процесного підходу в розрізі стадій: формування, реалізації та контролю, що, на відміну від існуючих, сприятиме вдосконаленню вже існуючих методичних підходів до розробки заходів енергозбереження;

- розроблено методичний підхід щодо комплексного оцінювання ефективності реалізації таких програм, який, на відміну від існуючих, передбачає оцінювання системи оціночних показників, об'єднаних у два напрями: чинники, що впливають на процес формування й реалізації програми та показники, якими описуються результати реалізації програми, що ґрунтується на запровадженні економіко-математичних методів і методів експертного оцінювання;

- набув подальшого розвитку концептуальний підхід до формування економічного механізму енергозбереження на підприємствах комунального господарства, який складається із сукупності пов'язаних між собою положень щодо визначення мети, завдань і принципів формування такого механізму, його структуризації та відбору елементів, що забезпечує можливість розробки та реалізації заходів програм енергозбереження на підприємствах комунального господарства;

- розроблено порядок формування економічного механізму енергозбереження на підприємствах комунального господарства, сформований на основі запропонованої концепції формування економічного механізму енергозбереження на підприємствах цієї сфери, впровадження креативної моделі формування ЕМЕ на підприємстві комунального господарства та створенні відділу енергоаудиту на комунальному підприємстві;

- удосконалено організаційний підхід щодо фінансування програм енергозбереження на підприємствах комунального господарства завдяки взаємодії державних та приватних партнерів завдяки залученню коштів приватних інвесторів шляхом випуску, розміщення та погашення інфраструктурних облігацій на засадах ДПП.

Основні положення дисертації, висновки та пропозиції, що наводяться як логічний підсумок проведеної автором роботи, є достатньо повними та обґрунтованими з високим ступенем наукової аргументації.

Практичне значення результатів дослідження

Теоретико-прикладні положення результатів дисертаційної роботи Докуніної К.І. використані у практичній діяльності підприємств комунального господарства. Зокрема, підтвердженням можливостей використання результатів дослідження у практичній діяльності є наявність довідок про впровадження. Результати дослідження впроваджені й використані в практиці КП «Харківводоканал» (довідка № 6420 від 16.12.2014 р.), КП «Харківські теплові мережі» (довідка № 1221 від 09.04.2015 р.), КП «Міськсвітло» (довідка № 149 від 13.02.2017 р.).

Результати дослідження застосовуються також у навчальному процесі Харківського національного університету будівництва та архітектури при викладенні курсів «Економіка підприємств», «Інвестування», «Фінансовий менеджмент», «Фінансовий ринок» (довідка від 06.04.2017 р.).

Повнота викладення результатів дисертації в опублікованих працях

Результати дисертації пройшли достатню апробацію на науково-практичних конференціях різного рівня. У цих публікаціях у повній мірі викладені усі наукові результати, отримані дисертантом. Основні наукові положення, висновки та результати дисертації відображені у 25 публікаціях загальним обсягом 7,46 авторських аркуша, з яких особисто авторові належить 4,94 авторських аркуша, де 3 - розділи у колективних монографіях, 8 статей у

фахових наукових журналах і збірниках наукових праць (з них 1 стаття у зарубіжному виданні та 2 статті у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз). Результати досліджень та рекомендації дисертаційної роботи доповідалися та схвалені на 14 науково-практичних конференціях.

Автореферат дисертації Докуніної К.І. у повній мірі відображає зміст, структуру, основні положення, висновки і рекомендації, які виносяться на захист, і є ідентичними результатами дисертаційної роботи. Ознайомлення з друкованими працями здобувача підтверджує достатній рівень відображення результатів дисертаційної роботи у фахових виданнях та авторефераті. Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація викладена українською мовою, оформлена у повній відповідності з нормами і правилами МОН України, є завершеною науковою роботою. Рівень проведених досліджень, викладених у дисертації, відповідає сучасним вимогам до науково-дослідних робіт, що виконуються в національних університетах України. Автореферат за структурою і технічним оформленням відповідає визначеним МОН України стандартам. Зміст автореферату відповідає змісту дисертаційної роботи.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивно характеризуючи основні наукові результати, висновки і рекомендації дисертаційної роботи, слід звернути увагу на деякі дискусійні питання, а саме:

1. У теоретичній частині дисертаційного дослідження на стор. 31 автор надає своє визначення категорії «енергозбереження» та стверджує, що «енергозбереження являє собою не діяльність, або дію, а процес розробки та реалізації заходів енергозбереження».

Нам уявляється, що більш змістовним було б визначення, яке б органічно поєднувало у собі одночасно і процес, і діяльність певного суб'єкта щодо реалізації тих чи інших енергозбережних заходів.

2. На рис. 1.2 (стор. 35) дисертант наводить авторську версію концептуальної моделі економічного механізму енергозбереження окремого підприємства з деталізацією власне економічних інструментів та важелів.

Зазначимо, що, на нашу думку, така концептуальна модель була б більш повною й органічною, якби її доповнити організаційною складовою його реалізації.

3. Зробивши слушний наголос на високу потенційну можливість взаємодії держави та приватного сектору на засадах державно-приватного партнерства у справі реалізації енергозбережних заходів, було б логічним побачити вдалі приклади такого партнерства у аналітичній частині дисертаційного дослідження. Але таких прикладів у роботі не було наведено.

4. На стор. 136-138 дисертаційної роботи автор розглядає проблематику створення відділів енергоаудиту на підприємствах ЖКГ, які б переймалися питаннями енергоефективності та енергозбереження та наводить економічні розрахунки доцільності такого кроку.

У цьому сенсі дисертація тільки б виграла, якби така пропозиція автора знайшла практичну реалізацію на окремому підприємстві ЖКГ. Теж саме зауваження можна віднести і до пропозиції стосовно залучення до процесів енергозбереження коштів приватних інвесторів шляхом випуску інфраструктурних облігацій. До того ж, хронічна збитковість більшості підприємств ЖКГ є доволі слабким підґрунтям великої зацікавленості приватного капіталу до купівлі таких облігацій (стор. 151-160).

5. На стор. 132 дисертації автор зазначає, що реалізація на практиці розробленого ним концептуального підходу щодо формування економічного механізму енергозбереження на підприємствах ЖКГ сприятиме підвищенню результативності їх діяльності. Таке твердження здобувача потребує певного

доказово-розрахункового підтвердження, від чого значущість цієї наукової доробки тільки зростає.

6. Потребують подальшого дослідження концептуальні основи формування економічного механізму енергозбереження на підприємствах комунального господарства (пункт 3.1.), що ґрунтуються на результатах оцінки реалізації програм енергозбереження в частині розробки відповідних заходів завдяки впровадженню альтернативних джерел енергії.

Однак, висловлені зауваження і зазначені недоліки суттєво не знижують загальну позитивну оцінку теоретичного рівня та практичного значення результатів дисертаційної роботи Докуніної К.І.

Загальний висновок

Дисертація Докуніної К.І. на тему "Формування економічного механізму енергозбереження на підприємствах комунального господарства" є завершеною науковою працею, яка містить нове вирішення актуального науково-практичного завдання, що полягає в розвитку теоретико-методичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо формування економічного механізму енергозбереження на підприємствах комунального господарства.

Обрану тему дисертаційної роботи необхідним чином розкрито; поставлену мету досягнуто; задачі дисертаційної роботи в цілому виконано. Проведене дослідження має достатній теоретичний, методичний і практичний рівень, послідовне й логічне подання матеріалу, необхідну повноту розкриття виконаних розробок. Дослідження є особисто авторською науковою роботою, цілісною, завершеною, відповідно до поставленої мети й визначених задач. В опублікованих роботах і авторефераті зміст і основні результати дослідження відображені з достатньою повнотою, що свідчить про вміння здобувача творчо аналізувати та узагальнювати економічні процеси, формувати за результатами проведених досліджень обґрунтовані висновки й пропозиції. Дисертація Докуніної К.І. за темою «Формування економічного механізму енергозбереження на підприємствах комунального господарства» відповідає

вимогам пп. 9, 11, 12, 13 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 року № 567. Враховуючи наведене, вважаємо, що Докуніна Катерина Ігорівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент,
к.е.н., асистент кафедри економіки підприємств,
бізнес-адміністрування та регіонального розвитку
Харківського національного університету
міського господарства імені О.М. Бекетова

О.П. Бубенко

Підпис	<i>Бубенко О.П.</i>
Засвідчую:	<i>кар.</i> відд. кадрів
"	"
	20

Мисюдашук О.Б.